

Çocuk Koruma ve Bakımı: Annelerin Tutumları Üzerine Bir Araştırma
Child Protection and Care: A Research on Mothers' Attitudes

*Burcu ÇETİNKAYA**

Başvuru Tarihi: 14.12.2019
Kabul Tarihi: 23.07.2020
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Özet

Çocuk koruma ve bakımı, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Geleceğimiz olan çocukların bakım ve korunması için başta aileler olmak üzere yakın çevre ve devlete çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Araştırma bu anlamda önemlidir. Çocuk koruma ve bakımı, her açıdan ele alınması gereken, çocuğun sağlıklı gelişimi ve olumsuzluklardan korunması için çaba isteyen bir konudur. Araştırmanın temel amacı annelerin çocuk bakımı ve koruma konusundaki tutumlarını ölçmektir. Çocuk bakımı ve koruma öncelikle ailelerin sorumluluğunda olan bir husustur. Araştırma Kırşehir ilinde faaliyette bulunan bir okulun 1.sınıflarında okuyan çocukların anneleri üzerinde yapılmıştır. Araştırmaya 117 anne katılmıştır. Araştırmada annelerin tutumunu ölçmek için Çocuk Koruma ve Bakımı Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.78 olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamında yapılan Anova testleri sonucunda, annelerin yaşı, eğitim durumu, gelir düzeyi ve yaşadıkları yerin sosyal yapısı ile çocuk bakımı ve koruma arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırma ile ilgili literatüre katkı sağlayıp ailelerin çocuk koruma ve bakımı konusuna önem vermesine dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Koruma, Çocuk Bakımı, Çocuk Gelişimi, Aile

Abstract

Child protection and care is an issue that needs to be emphasized strongly. It imposes various responsibilities to especially families, close environment and the state on the care and protection of children who are our future. This research is important in this sense.

* bourcue40@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0578-9875

Child protection and care is an issue that needs to be addressed in every respect and requires effort to protect the child from healthy development and negativity. The main purpose of the research is to measure the attitudes of mothers towards child care and protection. Child care and protection is an issue primarily under the responsibility of the families. The research was carried out on the mothers of children studying in the first year of a school in Kırşehir. 117 mothers participated in the study. In the research, Child Protection and Care Attitude Scale was used to measure the attitudes of mothers. Cronbach Alpha value of the scale was found to be 0.78. As a result of the Anova tests carried out within the scope of the research, statistically significant differences were found between the age, education level, income level of the mothers and the social structure of their place of residence, and child care and protection. It is aimed to draw attention to the literature regarding the research and to emphasize the importance of families on child protection and care.

Keywords: Child Protection, Child Care, Child Development, Family

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, şüphesiz yeryüzündeki en zeki, kabiliyetli ve yaşam döngüsü üzerinde en tesirli güce sahip olan canlıdır. Buna rağmen doğduğu andaki küçücük ve savunmasız haliyle erişkin yaşına gelinceye kadar uzun yıllar bakıma, gözetime ve ilgiye muhtaç olarak yaşamını sürdürmektedir. Bu sebeple sahip olduğu anne-baba ve yakın çevresindeki kişiler ve onlarla olan yaşantıları onun hayatına etki eden en önemli etkenlerdir. Şüphesiz, anne ve babalar bebekleri daha dünyaya gözlerini açmadan onun sağlıklı olması ve iyi gelişmesi için gereken tüm önlemleri almaya gayret eder. Fakat bazı ebeveynler, ellerinde olan ya da olmayan sebeplerden ötürü, bu süreçte çocuklarına farklı şekillerde mağduriyet yaşatabilmektedirler. Bu sebepler eğitimsizlik, ilgisizlik, dikkatsizlik, ekonomik sıkıntılar ve ölüm gibi doğrudan aileden kaynaklanan ya da istismar, kıtlık ve savaş gibi daha çevresel kaynaklı durumlar sonucu gelişen mağduriyetler olabilmektedir. Çocuğun mağduriyeti durumunda uluslararası anlaşmalar ve kanunlar nezdinde belirtilen şekillerde çocuk devlet koruması altına alınabilmektedir.

İnsanların olgunlaşmaları ve doğru davranışlar sergileyebilmeleri belirli yaş seviyelerinde gerçekleşir. İnsanın doğumundan olayları anlayıp yorumlamaya kadar geçen yaşa çocukluk dönemi ve bu kişilere çocuk denir (Polat, 2010, s. 66). Bir çocuğun kişiliği doğduğu andan itibaren gördüğü, yaşadığı ve ilişki kurduğu her şeyden etkilenecek şekilde şekillenmeye başlar. Çocuk kendine özgü nitelikler taşımakla kalmaz; hızlı ve farklı değişikliklerde gösterir. Bu nedenle iki yaş çocuğu dört yaş çocuğuna benzemediği gibi, dört yaş çocuğu da sekiz yaş çocuğu gibi değildir (Yörükoğlu, 1997, s. 21).

Tüm dünyada kabul gören, geçerliliğini halen koruyan ve insan hakları temelinde birçok hakkı çocuklara tanıyan 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk haklarının korunmasında birçok ülkenin verdiği en önemli teminatıdır. Bu sözleşmenin 1. maddesinde çocuk tanımına ilişkin “Çocuğa uygulanabilecek olan yasaya göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” hükmüne yer verilerek çocuk tanımına ilişkin bir mutabakat ifade edilmiştir. Öte yandan ise ulusal mevzuatımızda yer alan ve çocukların yüksek menfaati doğrultusunda alınacak tedbirlerin, uygulanacak hizmet modellerinin belirlendiği Çocuk Koruma Kanunu'na göre ise çocuk; “daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiler” olarak ifade edilmiştir (Çocuk Koruma Kanunu, 2005).

Çocuk, çoğu ihtiyacını kendisi karşılayamayan, duygusal ve fiziksel olarak başkalarının yardımına ihtiyacı olan kendini koruma ve savunabilme konularında sıkıntılar yaşayan, 0-18 yaş aralığındaki kişilerdir (Bakılcı, 2019, s. 11). Yani çocuk, çoğu ihtiyacını karşılayabilmekten yoksun olduğu için ebeveynlerin yada başkalarının yardımına ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanabilir. Çocukluğun farklı evreleri olup 2-7 yaş aralığına ilk çocukluk, 7-11 yaş aralığına son çocukluk ve 12-18 yaş aralığına da ergenlik dönemi denilebilir. Her dönemin kendine özgü ihtiyaçları ve ilgi beklentileri vardır. Bu nedenle çocukluk tanımlaması farklı dönemlerin bulunması nedeniyle tek bir kavram olarak tanımlanması zor bir dönemdir (Ayan, 2011, s. 14).

Çocuk kavramı, farklı kültür, inanç ve medeniyetlerde toplumun sosyo-ekonomik yapısına da göre değişik şekillerde ele alınabilmektedir. Çocukluk tanımlamaları farklı kültürlerde, ülkelerde ve hatta ülke içinde farklı bölgelerde değişik tanımlamalarla ifade edilen bir kavramdır. Ama hepsinde ortak olan şey çocukların ülkenin geleceği olarak görülmesidir (Dervişoğlu, 2012: 1). İnsanlığın gelişim sürecinde herşey değiştiği gibi çocuk algısı da bu değişimlerden etkilenmiştir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre çocuk algısı da farklılıklar göstermektedir. Çoğu geri kalmış ülkede geleneksel çocuk algısı günümüzde de devam etmektedir. Çocuk, geleneksel bakış açısıyla ebeveynler tarafından ekonomik getirisi olan ve ileride anne-babaya bakacak kişi olarak görülebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1981, s. 28).

Günümüzdeki yoğun teknolojik gelişmeler çocuğa bakış açılarını da etkilemektedir. 20. yüzyılda çocukluk, ülkeler için geleceği belirleyecek kişiler bir anlamda ülkenin umudu olarak görülürken, 21. yüzyıl çocukları, elektronik ve sanal dünyanın bir parçası ve etkisi altında olan kişiler olarak görülmektedirler. Günümüz yoğun teknoloji ortamında çocukların sanal dünya ile olan uzun süreli münasebetleri davranışlarını ve yaşam tarzlarını değiştirmiştir. Kuşaklar arası farklılıktan kaynaklanan iletişim sorunları yaşanabilmekte ve yetişkinlerin çocukları anlamaları zorlaşabilmektedir (Sağır, 2013, s. 11).

Çocuklar toplumların geleceğidir. Onların doğru yetiştirilmeleri aile, arkadaş, eğitim kurumları ve toplumun en önemli sorumlulukları arasındadır. Çocukların bakım ve korunmaları ciddi uğraş ve takip isteyen, bunu yapacak yetişkinlerin neyi nasıl yapması gerektiğini bilmesi gereken bir süreçtir. Araştırma bu anlamda önemli görülmüştür. Araştırmanın amacı ise, çocuk gelişimi, bakımı ve koruması konusunda ailelerin tutumlarını ve çeşitli demografik değişkenlerin bu tutumları etkileyip etkilemediğini ortaya koymaktır. Çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Çocuk Koruma

Çocukların korunması çok değişik açılardan ele alınması gereken bir konu olmakla birlikte bunun sadece insanların insiyatifine bırakılması çeşitli risk ve olumsuzlukları da beraberinde getirebilecektir. Çocuk koruma ciddi sorumluluk ve bilgi isteyen çok önemli bir konudur. Bu nedenle sadece aile ya da yakın kişilere bu konunun bırakılmasından ziyade kanun ve yönetmeliklerle konunun güvence altına alınması da gerekmektedir.

Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla barış huzur ve güvenlik gibi konularda tüm toplumları ilgilendiren sosyal bir düzen oluşturulmasını tesis etmeye çalışan çeşitli kurallar ortaya konulmuştur. Geleceğin teminatı olarak görülen çocukların temel hak ve özgürlüklerden mahrum kalmamalarını sağlamak amacıyla da tüm ülkeleri kapsayan Çocuk Hakları Bildirgesi hazırlanmıştır (Kunt, 2003, s. 12). Çocuk hakları sözleşmesi, içeriği itibariyle Dünya'da ki bütün çocukların temel haklarını belirleyip güvence altına alan, bu hakların bütün ülkeler tarafından korunacağını garantisinin verildiği bir anlaşmadır. Çocuklar doğduklarından itibaren çeşitli haklara sahiptir. Çocukların, eğitim, sağlık, güvenlik, barınma ve cinsel ihmale karşı temel hakları vardır. Ama çocuklar büyüklerine, çevreye ve diğer çocuklara karşı kendilerini savunamayacak durumdadırlar. Günümüzde çocuk haklarının ihlal edilmesi maalesef sadece az gelişmiş ülkelerde değil gelişmekte olan ve gelişmiş dediğimiz ülkelerde de sıklıkla görülebilmektedir. Çocukların çeşitli yönlerden istismar edilmesi, çocuk evlilikleri ve çocuk işçi çalıştırma gibi problemler ne yazık ki günümüzde hala rastlanılan bir durumdur. Çocuk hakları konusunda, Çocuk Hakları Platformları, UNICEF, Uluslararası Af Örgütü gibi toplumsal kuruluşlar ve çoğu dernek ve vakıf dünyanın her yerinde faaliyetlerini sürdürmektedir (Defne, 2020).

İnsanlığın gelişimiyle birlikte günümüzde çocuk gelişimiyle ve korunmasıyla ilgili birçok faaliyet yapılmasına hukuki düzenlemeler yapılmasına rağmen çocukların yaşadığı sıkıntılar devam etmekte çocukların ihmal edildiği ve kötü davranışlara maruz kaldığı görülmektedir. Çocuklar dünyanın çoğu ülkesinde beslenme ve sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Açlıktan ve bakımsızlıktan ve salgınlardan dolayı hala çocuk ölümleri devam etmektedir. Yine çoğu çocuk yeterli ilgi ve şefkati göremediğinden

duygusal ve fiziksel açıdan sıkıntı yaşayabilmektedir. Çocuğa yönelik şiddet eylemleri günümüzde de sıklıkla görülebilmektedir. Bu olumsuz durumları önlemek amacıyla bilimsel etkinlikler yapılmakta ve çeşitli bilimsel nitelikli örgütlerin kurulmasıyla mücadele devam etmektedir (Zeytinoğlu, 1991, s. 149).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ de korunma ihtiyacı olan çocuk; anne-babasının ya da onlardan birinin, yasal vasilerinin ya da bakımlarını üstlenen herhangi birisinin yanında bulunurken şiddete, zihinsel, bedensel saldırılara, ihmale, her türlü kötü muamele ve istismara karşı koruma altına alınan çocuk olarak tanımlanmıştır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre “Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen çocuk.” korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak ifade edilmiştir (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). İlgili mevzuat ile çocuklar güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Korumaya muhtaç birçok çocuk mevzuat ihlali neticesinde çocuk esirgeme kurumlarında ve çocuk bakım evlerinde korumaya alınmaktadır.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nda korunma ihtiyacı olan çocuk, beden, ruh, ahlak gelişimleri tehlikede olan, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana veya babasından birinin ya da her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babasının ihmal ettiği; fuhuş ve dilencilik yaptırılan, ailesi tarafından okuması ve eğitilmesine izin verilmeyen, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı gibi her türlü sosyal tehlike ve kötü alışkanlıklara karşı açık olan ve başıboş bırakılan çocuktur (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Çocuklar korunmaya muhtaç olmaları durumunda 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında devlet korunmasına alınarak çocuk bakım kuruluşları aracılığıyla topluma yararlı bireyler olarak yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu çocuklardan yakın akrabası bulunmayanlar koruyucu ailelere verilebilmekte ya da evlatlık olarak verilebilmektedirler (Boduroğlu, 2016, s. 31).

Çocuk bakımı ve koruması üzerinde önemle durulması gereken konulardır. Çocuğun gelişim sürecinin sağlıklı olabilmesi için doğru bakım hizmetlerini alması ve gerekli koruyucu tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bilindiği gibi çocuklar çoğu gereksinimini kendi başlarına gideremezler. Bunun için yardıma ihtiyaç duyarlar. Burada öncelikli aile olmak üzere, okul, öğretmen ve ilgili devlet kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Çocukların sadece fiziksel ihtiyaçlarının değil duygusal ihtiyaçlarının da dikkate alınıp ona uygun davranışların sergilenmesi gerekmektedir. Bunu yapmak çocuğun doğru davranışlar sergilemesini ve dengeli bir duygusal yapıya sahip olmasını sağlayacaktır. Çocuk bakım ve korumasının sağlıklı olmasının temel faktörü ailelerin bu konuda ki eğitimi ve tutumlarıdır.

Çocuk Bakımı

Çocuklar kalıtsal ve çevresel faktörlerin etkisiyle birbirlerinden çok farklı olabilecekleri için bütün çocuklar için geçerli bir tek bakım yönteminden bahsetmek zordur. Ama her çocuğun ihtiyaç duyacağı ortak temel konular vardır. Doğru bakım tarzının çocuk için uygulanabilmesi ailenin bu konudaki bilgisiyle ortaya konulacaktır. Çocuk bakımında öncelikli olarak ele alınacak konular, çocuğun beslenme, uyku, temizlik, hastalıklardan korunma, hareketli olması ve kazalardan korunmasıdır (Sağlık Bakanlığı, 1982, s. 42-43).

Sağlıklı çocuk yetiştirebilmek için tabii ki birçok faktöre dikkat edilmesi gerekir ama en önemlilerinin başında çocuğun doğru beslenebilmesi gelir. Çocuğun fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı yetişebilmesi için doğru beslenme şekillerinin uygulanması gerekir. Bu da başta anne ve babanın sorumluluğudur. Anne-baba bu konuda ne kadar eğitilmişse doğru beslenme kurallarını uygulayabilecektir. Gerekli birçok koşuldansa belki de en önemlisi çocukların yeterli ve dengeli beslenmesidir. Yeterli ve dengeli beslenme tüm yaş gruplarının, özellikle de yaşamın başlangıcındaki çocukların en başta gelen gereksinimlerindedir. Bu durumda, çocuğun yetiştirilmesinde en çok sorumluluk sahibi olan anne ve babanın bilgisi önem taşımaktadır. Doğru beslenme de ekonomik faktörlerin de etkili olduğu gerçeğinin yanında, yapılan birçok araştırmada ekonomik olarak iyi olan ailelerinin çocuklarında da beslenme sorunları görülebilmektedir (Koçoğlu vd., 1990, s. 12-20). Beslenme sorunlarının nedenlerinin başında özellikle annenin ilgi ve eğitimi önem taşımaktadır. Anne sütünün önemini bilmesi, çocuğa hangi gıdaların ne sıklıkla verilmesi gerektiğini bilmesi, gıdaların pişirilme, depolanma ve saklanma koşullarını bilmesi daha sağlıklı çocuk yetiştirmelerini sağlayacaktır (Baysal, 1985, s. 21). Bu nedenle sadece ekonomik olarak iyi olmak doğru beslenmenin tek başına belirleyicisi değildir. Anne- babanın bu konudaki bilgisi ve ilgisi de çocuğun doğru beslenebilmesini etkileyen önemli bir faktördür.

Anne ve babalar için bir diğer önemli sorun ise çocukların hastalanmalarıdır. Çocukluk döneminde özellikle aşıların takibi çok önemlidir. Aşıların eksiksiz olarak ve zamanında yapılması özellikle bulaşıcı hastalıklar bakımından önemlidir. Sağlık Bakanlığı tarafından bütün çocuklara ücretsiz olarak yapılan, boğmaca, çocuk felci, difteri, hemofilus influenza tip b, hepatit A, hepatit B, kabakulak, kızamık, kızamıkçık, konjuge pnömokok, suçiçeği, tetanoz, tüberküloz aşıları sağlık kuruluşlarında yapılmaktadır (HSGM, 2020). Anne-babalar sağlık kuruluşları ile irtibat halinde olarak çocuklarının aşılarının düzenli olarak yapılıp yapılmadığının takip etmelidirler.

Çocuğun gelişiminde bir diğer önemli konuda temiz havaya ve güneşe çıkmasıdır. Çocukların D vitamini ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Güneş vücudun D vitamini ihtiyacının karşılanmasında önemli bir etkiye sahiptir. D vitamini kemiklerin gelişmesinde ihtiyaç duyulan bir vitamindir (Sağlık Bakanlığı, 1982, s. 43). Ayrıca çocuğun yeterli düzeyde hareket etmemesi psikolojik ve fiziksel açıdan gelişimini zorlaştırabilir. Temel becerileri kazanmasında ve kendine güveni açısından da problemler

çıkabilir. Çocuğun açık havada oynaması, hareket etmesi, koşması ve gezmesi solunum, sindirim ve dolaşım sistemlerinin sağlıklı olması açısından da gereklidir (Akandere, 2006, s. 2-36). Bu nedenle ebeveynler çocuklarının, hiç değilse günde 15-20 dakika açık havada kalıp oyun oynamasını, hareket etmesini sağlamalıdır.

Çocukların çoğu zaman karşılaşabilecekleri sorunlardan bir tanesi de kazalardır. Çocuklar dikkatsizlikleri ve becerilerinin yetersizliği nedeniyle kazalardan korunmakta zorlanabilirler. Bu durumda yetişkinlerin ilgisi ve yardımı onlar için önemlidir. Çocukların kazalardan korunması için özellikle anne ve babalara önemli görevler düşmektedir. Çocuklarını güvenli ortamlarda bulundurmaları, çevresel riskleri azaltmalarını ve olabilecek kazalar konusunda bilgi sahibi olup önleyici tedbirler almaları kazaları azaltacaktır (Karaaslan, 1995).

Anne ve babalar, minik bebekleri dünyaya gözlerini açar açmaz onu en iyi şekilde büyütmenin yollarını ararlar. Çocuklarının iyi beslenmesi ve hastalanmaması için ellerinden geleni yaparlar. Fakat bir çocuğun gelişiminin sağlıklı olabilmesi için temiz besin ve giysiler ile sıcak bir barınma alanından çok daha fazlasına ihtiyacı vardır. Burada hedeflenen çocuğu büyütme değil, çocuğu en iyi şekilde yetiştirmek olmalıdır.

Çocuğun büyümesi denildiğinde akla gelen şey görünümündeki değişikliklerdir. Bunun yanında çocuğun dış görünüş değişikliği ile birlikte iç organlarının da değiştiğini unutmamak lazımdır. Beynin büyümesiyle çocuğun öğrenme, beceri geliştirme ve kıyas yapma yetenekleri de artmaktadır. Bedensel büyümenin yanında zihinsel büyümeye de dikkat edilmesi önemlidir (Yavuzer,1999). İnsanın gelişimi fiziksel, bilişsel, kişilik ve sosyal gelişim olmak üzere üç boyutta gerçekleşir (Başaran, 1994, s. 33). Bu nedenle sadece bir yönüyle değil çocuğun gelişimi takip edilirken bütün yönleriyle ele alınmalıdır.

Fiziki Çevre Faktörleri

Çocukların gelişimi üzerinde fiziksel çevre de önemli bir faktördür. Çocuğun isteğine uygun şekilde fiziksel çevresinin düzenlenmesi gerekir. Bunun bilincinde olup doğru çevresel düzenlemeler yapılmalıdır. Bu olmazsa çocuklar çoğu zaman çevreye uyum sağlamakta zorluklar yaşayabilmektedirler (Çukur, 2011, s. 71).

Çocukların artık günümüz koşullarında vakitlerinin büyük kısmını evde ve teknolojik araçların başında geçirmesi, onların hareketsiz kalmalarına, agresif ve sosyal yönden zayıf kalmalarına neden olmaktadır. Ayrıca obezite, dikkat eksikliği ve çeşitli psikolojik problemler yaşamalarına neden olabilmektedir (Çukur, 2011, s. 70). Çocuğun gelişim sürecinde kalıtsal ve çevresel faktörlerin yanında içerisinde bulunduğu ortamdaki araç gereçlerde önemli bir etkidir. Doğru düzenlenmiş ortamlar çocuğun hem ruhsal hem de bedensel gelişimini olumlu etkilemekte ve kaza olasılığını azaltmaktadır (Bilici ve Türkcan, 2015).

Özellikle büyük şehirlerde yaşantıdaki yoğunluk nedeniyle aileler çocuklarına yeterli zamanı ayıramamaktadırlar. Çocuğun gelişimi sağlıklı olarak takip edilememektedir. Çocuk vaktinin büyük kısmını eğitim kurumlarında geçirmektedir. Okulun içerisinde bulunduğu çevre ve fiziki ortamların yetersizliği çocuklar için güvenlik riskleri oluşturabilmektedir. Çocuk çevresel faktörlerin etkisi ile suç eğilimli olabilme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir (Karal, 2011, s. 5). Okul ortamlarının daha güvenli olabilmesi için aile, öğretmen, okul yönetimi ve ilgili kurumların yakın işbirliği içerisinde olması oldukça önemlidir. Çocukların okul içinde ve dışında rahat hareket edebilmeleri için gerekli güvenlik önlemleri sağlanmalıdır. Okul güvenliği bir anlamda öğrenim kadar zorunlu hale gelmektedir (Wilde, 1995).

Okulda şiddet olaylarının da dikkate alınması gerekmektedir. Okuldaki şiddet sadece fiziksel olarak zarar verme olmayıp şiddet olaylarının psikolojik, cinsel ve ekonomik yönlerinin de olduğu unutulmamalıdır. Çeşitli araştırmalar madde bağımlılığının özellikle 12-24 aralığındaki çocuklarda kullanılma riskinin yüksek olduğunu göstermektedir (Karal, 2011, s. 24). Bu nedenle bu yaş aralığında ve okula giden çocukların daha dikkatlice takip edilmesi önemlidir.

Aile -Yakın Çevre Faktörleri

Çocukların bakımından sorumlu aile ve diğer kişilerin çocukların ihtiyaçlarını bilip ona göre davranmaları gerekir. Çocuklara yeterince ilgi ve özen gösterilmezse kendilerini ihmal edilmiş hissedeceklerdir. İhmal, temel ihtiyaçlarının karşılanmasının ya da yeterince karşılanmamasının bir sonucudur. İhmal sonucunda çocuklar yaşitlarında çeşitli yönlerde eksik kalmakta ve ruhsal olarak sıkıntı yaşayabilmektedirler. Çocuklarını ihmal eden ailelere de bakıldığında onların da çoğu zaman problemlerinin olduğu görülmektedir (Öztürk, 2011, s. 19).

Çeşitli nedenlerle çocuğun yakın çevresinden istediği ilgiyi ve çevresel ortamı bulamaması, ihtiyaç duyabileceği kaynaklara ulaşamaması fiziksel ihmal olarak adlandırılabilir. Ailenin ve yakın çevrenin çocuktan fazla beklenti içerisinde olması da çocuğun duygusal olarak istismarına neden olabilir. Bu ruhsal durum çocuk üzerinde ömür boyu etkili olabilir. Dikkat dağınıklığı ve buna benzer sorunlarla karşılaşabilir. Duygusal istismar çocuğun kişilik özellikleri üzerinde etkili olan ve olumsuz sonuçlar doğuran bir durumdur (Erkman, 1991, s. 164) Çocuklara gerekli cinsel bilgi verilmeyip çocuğun cinsel yönden gelişiminin izlenmemesi ve bazen istismara uğramasının görülebilmesi de cinsel ihmal olarak adlandırılmaktadır (Kozcu, 1990, s. 383).

Çocuk ihmali ailenin, okulun, ilgili olan çeşitli devlet kurumlarının çocuğa karşı en büyük sorumluluklarını yeterince yerine getirememeleridir. Bu kurumların hatası sonucu ortaya çıkan ihmal, çocuğun eşit davranış hakkından ve çeşitli özgürlüklerinin kısıtlanmasından kaynaklı olumsuz davranışlarının ortaya çıkmasına neden olacaktır. Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, yemek, uyku ve güvenlik gibi, ayrıca hastalıklara karşı

korunmaması, anne babanın sorumluluklarını yerine getirememesi ihmal davranışlarına örnektir (Lynch, 1991, s. 39).

Ülkemizde aile verilecek eğitimler, ailenin sorumluluklarının bilincinde olmasının sağlanması, aile içerisinde huzurlu ortam, okul öncesi eğitim gibi konular en çok üzerinde durulması gereken noktalardır (Tezel ve Özbey, 2007, s. 9). Günümüzde anne ve babalar AÇEV, AÇEP, HEM ile MEB destekli kurumsal ve özel merkezlerde çocuk gelişimi, çocuk sağlığı, eğitimi ve ilgili sorunlar üzerine ücretsiz ve nitelikli bilgiye erişme ve kendilerini geliştirme şansına sahiptirler. Bunun yanında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nca danışmanlık hizmetleri ve çeşitli platformlarda aileleri bilgilendirme çalışmaları da yürütülmektedir (AÇSHB, 2020).

Çocuk sağlığı açısından ise Sağlık Bakanlığı'nın Halk Sağlığı Genel Müdürlükleri aracılığı ile Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi Başkanlığı'nca beslenme, sağlığın geliştirilmesi, tarama ve eğitim programı faaliyetleri ile izlem çalışmaları yürütülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2020). Anne ve babalar çocuklarını ve kendi sağlıklarını ilgilendiren durumlarda bilgi, danışmanlık, destek, müdahale gibi her türlü konuda buradan yardım alabilmektedirler.

Literatür incelendiğinde; Karakoç (2017), 'Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri' adlı çalışmasında öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerini incelemiştir. Araştırmada, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda lisans döneminde ve sonrasında kapsamlı ve programlı bir eğitime tabi tutulmadıkları aynı zamanda çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirme konusunda hem hukuken hem vicdanen kendilerini yükümlü gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Kır (2015) 'Sağlık Yöneticilerinin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Bilgi ve farkındalık Düzeyleri' adlı çalışmasında; sağlık yöneticilerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları, ne yapmaları gerektiği konusunda bilgi ve farkındalıklarının düzeylerinin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırma sonucunda bu konuda daha önce eğitim almış veya bu tür vakalara rastlamış olan yöneticilerin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Kamu politikası bağlamında Türkiye'deki 'Çocuk Koruma Sistemi'nin ve korunmaya muhtaç çocuklar için uygulanan koruma modellerini ele aldığı "Türkiye'de Çocuk Koruma Politikaları ve 2000 Sonrası Uygulanan Yeni Modeller" adlı araştırmasında Soyulu (2019); uygulanan yeni modellerin çocukların yetiştirilmesi açısından yurt tipi kurum bakımından daha verimli olduğu neticesine varmıştır. Fakat çocuk koruma alanında müdahale konusunda sorunun oluşması ve olumsuz sonuçların ortaya çıkmasını bekleyen ve bu sonuçlara göre müdahale eden politikalar izlendiğinin ve erken müdahale yöntemlerinin geliştirilemediğinin altını çizmiştir.

Karataş (2007), 'Türkiye'deki Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme' adlı çalışmasında; ülkemizde geniş kapsamlı ve tutarlı bir

çocuk koruma politikasının olmadığını ve buna ayrılan bütçenin yetersiz kaldığını, denetim ve uygulamalarda sıkıntılar yaşandığını belirtmiştir. Koruyucu aile uygulamalarının önemine dikkat çekerek, ailelerin bu konuda eğitilmesi, denetlenmesi, ailelere yapılan ödemelerin teşvik edici seviyeye getirilmesi, ilgili meslek elemanlarının daha fazla eğitilmesi gerektiğini vurgulamıştır. “Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri” çalışmasında Şenocak (2006); öz aile, koruyucu aile ve kurum tipi bakım hizmetlerindeki uygulamaları değerlendirmiştir. Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuk sayısının 550 bin kadar olduğunu bunun yalnızca 19.233’üne hizmet verilebildiğini ve öz aile yanında bakım ve destek hizmetlerine öncelik verilmesi gerektiği, bunun sağlanamaması durumunda koruyucu aile hizmetine ağırlık verilmesinin çocuk ve toplum açısından yararları üzerinde durmuştur.

Çetin (2010), “Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımına Yönelik Etkin ve Sistematik Bir Yaklaşım Modeli” adlı araştırmasında, bakım ve koruma altındaki çocukların sağlık problemlerinin önlenmesi için kullanılabilecek, çocuk adına oluşturulacak Sağlık Eğitim Kimliği (SEM) modeli üzerinde durmuştur. SEK ile korunmaya muhtaç çocukların alacakları hizmete özel bilgilerin dökümü yapılarak, daha iyi hizmet planlaması ve sunumunun yapılabilmesi, izlem sırasında daha fazla detay yakalanabileceği sonucuna varmıştır. Tuncer, E. (2018), “Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri” isimli araştırmasında, Türkiye’deki korunmaya muhtaç çocuklara verilen hizmet modellerinin hepsi tanıtılarak, değerlendirmeleri yapılmıştır. Bakıma muhtaç çocukların barındığı büyük hizmet kurumlarının yerini giderek az sayıda çocuğun barındığı ev tipi sistemlere bırakmasının olumlu etkileri olduğunu, fakat koruyucu aile konusunda pek fazla yol kat edilemediğini savunmuştur.

Literatür ışığında araştırmamızın bundan sonraki bölümünde annelerin çocuk bakımı ve koruma konusunda tutumlarını ölçmek amacıyla ilgili istatistiksel analizlerin yapıldığı yöntem kısmına yer verilmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Çocuk bakımı ve koruma özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Ailelerin ve diğer insanların korumasına ve yardımına ihtiyaç duyan çocukların ne derece ilgi gördükleri, ailelerin ve okulun bu konuda onlara ne kadar yardımcı olduğunun bilinmesi açısından araştırma önemli görülmektedir. Araştırmanın amacı ise çeşitli demografik özelliklerine göre annelerin çocuklarının bakımı ve koruması konusundaki tutumlarının ölçülmesidir. Araştırmada çocuğa daha yakın olduğu düşünülerek annelerin tutumları ölçülmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın temel problemi, annelerin çocukların bakım ve korumasına ilişkin tutumlarının tespit edilmesidir. Bu amaçla literatür okumaları neticesinde farklı demografik özelliklere sahip annelerin tutumları arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

H₁: Annelerin eğitim durumları ile çocuk bakımı ve koruma tutumları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₂: Annelerin çocuklarının cinsiyeti ile çocuk bakımı ve koruma tutumları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₃: Annelerin maddi gelirleri ile çocuk bakımı ve koruma tutumları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₄: Annelerin yaşadıkları yerin sosyal-ekonomik yapısı ile çocuk bakımı ve koruma tutumları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₅: Annelerin medeni halleri ile çocuk bakımı ve koruma tutumları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₆: Annelerin yaşları ile çocuk bakımı ve koruma tutumları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₇: Annelerin çocuk sayıları ile çocuk bakımı ve koruma tutumları arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Kırşehir ilinde faaliyet gösteren bir okuldaki ilköğretim 1. Sınıf öğrencilerinin anneleri oluşturmaktadır. Toplam beş tane 1. Sınıfın olduğu öğrenci sayısının 150 olduğu belirlenmiştir. Ankete katılmayı kabul eden 117 anne araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Sekaran'a (1992) göre 150 kişilik bir evren için 108 kişilik örneklem büyüklüğü yeterlidir (Altunışık vd., 2010, s. 135). Dolayısıyla araştırmamızda kullanılan 117 kişilik örneklem evreni temsil etmektedir.

Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Araştırmanın ilk bölümünde aile bilgi formuna yer verilmiştir. Bu formda çeşitli demografik bilgilere ait ifadeler yer almaktadır. Araştırmada kullanılan Çocuk Bakımı ve Koruma Tutum Ölçeği ise 5'li likert tipi bir ölçek olup (1=Tümüyle Katılmıyorum, 2=Kısmen Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Pek Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılmıyorum) şeklinde cevaplardan oluşmaktadır. Ölçek Yurtsever, M. (2009) tarafından geliştirilmiş olup geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek orijinalinde "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği", başlığı altında 63 ifade ve 3 boyuttan

oluşmaktadır. Ölçeğin çocuk bakım ve koruma boyutundaki 15 ifade çalışmamızda kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Veriler kolayda örnekleme yöntemiyle elde edilmiştir. Elde edilen verilerin normal dağıldığı tespit edilip gerekli görülen testler yapılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler uygun istatistiksel paket program kullanılarak analiz edilmiştir. İlk önce demografik faktörler ele alınarak tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Ölçek ortalaması gösterilerek, farklılıkları ölçmek için Anova testleri yapılmıştır.

Ölçeklerin Güvenilirliği ve Geçerliliği

Ölçüm araçlarının güvenilirliğini belirlemek için en sık kullanılan yöntem Cronbach Alfa katsayısıdır. Cronbach Alfa katsayısı 0 ile 1 arasında değerler almaktadır ve kabul edilebilir bir değer en az 0.70 olması arzu edilmektedir (Altunışık vd., 2010, s. 124). Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek amacıyla yapılan analiz neticesinde Cronbach Alfa değerlerinin 0,78 olduğu ve ölçeğin güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik analizi sonucu tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ölçeğin Güvenilirlik Analizi

Ölçek	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Çocuk Koruma ve Bakımı Tutum Ölçeği	,789	15

Çocuk koruma ve bakımı tutumu ölçeği ile ilgili açımlayıcı faktör analizi yapmadan önce verilerin analize uygunluğunu değerlendirmek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett Testi yapılmıştır. Çocuk koruma ve bakımı tutumu ölçeğine ilişkin KMO Değeri ve Bartlett küresellik testi sonuçları Tablo2’de gösterilmiştir.

Tablo2: Çocuk Koruma ve Bakımı Tutum Ölçeğinin KMO Değeri ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)		,773
Bartlett's Küresellik Testi	Ki-Kare	412,232
	Sd	105
	P:Anlamlık düzeyi	,000

* p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde, Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri 0,773 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre faktör analizinin söz konusu veri için uygun olduğu görülmektedir. Bartlett Küresellik testi sonucunda ise değişkenler arasında anlamlı düzeyde yüksek ilişkiler bulunduğu ve verilerin faktör analizi uygulamak için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Bu sonuçlara göre Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumu ölçeğine ait ifadelerin açımlayıcı faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan açımlayıcı faktör analizi neticesinde Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumu Ölçeğinin öz değeri 1'in üzerinde ve açıklanan varyans düzeyi 60.3 olan bir ölçek yapısına sahip olduğunu ortaya koymuştur ve faktör yükleri ise Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Endüstri 4.0 Ölçeği Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yükleri
çocuk3	,700
çocuk9	,622
çocuk7	,494
çocuk2	,443
çocuk11	,714
çocuk6	,701
çocuk4	,657
çocuk15	,799
çocuk10	,795
çocuk14	,668
çocuk13	,568
çocuk1	,408
çocuk8	,775
çocuk5	,645
çocuk12	,590

Tablo 3'de Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumu Ölçeğinin ölçeğine ait her bir maddenin faktör yükü bulunmaktadır. Ölçek 15 ifadeden oluşmaktadır. Maddelerin faktör yükleri 0,30'un üzerindedir. Hair vd.(1998)'e göre faktör yükleri en az 0,30 olan ifadeler değerlendirmeye alınabilir (Altunışık vd. 2010:281). Elde edilen bu sonuçlar faktör yüklerinin alt sınır değerlerini geçtiğini ve ölçeğin yapı geçerliliklerinin sağlandığını göstermektedir.

Araştırmanın Bulguları

Bu kısımda araştırma ile ilgili demografik bulgulara, Anova analizlerine yer verilmiştir.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Çocuk Sahipliğine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Kız	31	26,5
Erkek	35	29,9
Hemkızhemerkek	51	43,6
Toplam	117	100,0

Tablo 4'e bakıldığında katılımcıların %26.5'inin sadece kız çocuğuna, %29.9'unun sadece erkek çocuğuna, %43.6'sının ise hem kız hem erkek çocuğuna sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Yaşlarına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Frekans	Yüzde
18-30	30	25,6
31-40	73	62,4
41-50	14	12,0
Toplam	117	100,0

Tablo 5'e bakıldığında katılımcıların %25.6'sının 18-30 yaş arasında olduğu, %62.4'ünün 31-40 yaş aralığında olduğu ve %12.0'inin ise 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlasını 31-40 yaş arası anneler oluşturmaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Frekans	Yüzde
İlköğretim	21	17,9
Lise	44	37,6
Üniversite	45	38,5
yükseklisans/doktora	7	6,0
Toplam	117	100,0

Tablo 6'ya bakıldığında katılımcıların %17.9'unun ilköğretim mezunu, %37.6'sının lise mezunu, %38.5'inin üniversite ve %6'sının ise yüksek lisans/doktora mezunu olduğunu görmekteyiz.

Tablo 7: Katılımcıların Gelir Durumlarına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Dargelirli	18	15,4
Ortanınaltıgelirli	18	15,4
Ortagelirli	54	46,2
Ortanınüstügelirli	25	21,4
Varlıklı	2	1,7
Toplam	117	100,0

Tablo 7'ye bakıldığında katılımcıların %15.4'ünün dar gelirli, %15.4'ünün ortanın altı gelirli, %46.2'sinin orta gelirli, %21.4'ünün ortanın üstü gelirli ve %1.7'sinin ise varlıklı olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun gelir seviyelerinin orta düzey ve altında olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Evliyim	98	83,8
Boşandım	11	9,4
Eşim vefat etti	7	6,0
Birden fazla evlilik	1	,8
Toplam	117	100,0

Tablo 8'e bakıldığında katılımcıların %83.8'inin evli olduğu, %9.4'ünün boşanmış olduğu, %6.0'ünün eşinin vefat ettiği ve %0.8'inin ise birden fazla evlilik yaptığı görülmektedir.

Tablo 9: Katılımcıların Yaşadığı Bölgenin Sosyo-Ekonomik Durumlarına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Altdüzey	26	22,2
Ortadüzey	82	70,1
Üstdüzey	9	7,7
Toplam	117	100,0

Tablo 9'a bakıldığında katılımcıların yaşadığı bölgeyi sosyo-ekonomik açıdan %22.2'sinin alt düzey,%70.1'inin orta düzey ve %7.7'sinin ise üst düzey olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Tablo 10'da ise ölçek ifadelerine ait ortalamalar gösterilmiştir.

Tablo 10: Çocuk Koruma ve Bakımı Tutum Ölçeğine İlişkin Ortalamalar

	Örneklem Sayısı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
çocuk1	117	1,00	5,00	1,5043	,78371
çocuk2	117	1,00	5,00	1,5556	,78174
çocuk3	117	1,00	5,00	1,4359	,71178
çocuk4	117	1,00	2,00	1,1709	,37808
çocuk5	117	1,00	3,00	1,2308	,48038
çocuk6	117	1,00	3,00	1,1966	,45937
çocuk7	117	1,00	4,00	1,4701	,73780
çocuk8	117	1,00	4,00	1,3590	,67545
çocuk9	117	1,00	5,00	1,4188	,73390
çocuk10	117	1,00	3,00	1,2479	,50695
çocuk11	117	1,00	3,00	1,1880	,47219
çocuk12	117	1,00	5,00	1,5726	,90321
çocuk13	117	1,00	4,00	1,3248	,59927
çocuk14	117	1,00	4,00	1,4274	,71095
çocuk15	117	1,00	3,00	2,1966	,67261

Ölçek İfadelerinin ortalamalarına bakıldığında, ortalamaların 1.17 ile 2.20 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçek ifadeleri olumlu ifadelerden başladığı için 1=Tamamen katılıyorum şeklinde annelerin çocuk koruma ve bakımı tutumlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bundan sonraki bölümünde ise demografik değişkenler açısından ölçek ortalamalarının farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek ve hipotezleri test etmek tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testlerine yer verilmiştir.

Farklı eğitim durumuna sahip katılımcıların çocuk koruma ve bakımı tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) hesaplanmış ve sonuçlar Tablo11'de gösterilmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Eğitim Durumlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Başlığı	Eğitim Durumu	
	F	P
Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumu	10,092	,000

*p<0.05

Tablo 11'de görüldüğü üzere eğitim durumları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür(p<0.05).Tablo 12'de karşılaştırmalar verilmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Eğitim Durumlarına Göre Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

(I) eğitimdurumu	(J) eğitimdurumu	Ortalama Fark (I-J)	SE	P
İlköğretim	Lise	,10873	,08905	,617
	Üniversite	,36021*	,07462	,000
	yükseklisans/doktora	,39683*	,10531	,008
Lise	İlköğretim	-,10873	,08905	,617
	Üniversite	,25148*	,06289	,001
	yükseklisans/doktora	,28810*	,09735	,048
Üniversite	İlköğretim	-,36021*	,07462	,000
	Lise	-,25148*	,06289	,001
	yükseklisans/doktora	,03661	,08436	,971
Yükseklisans/doktora	İlköğretim	-,39683*	,10531	,008
	Lise	-,28810*	,09735	,048
	Üniversite	-,03661	,08436	,971

*p<0.05

Tablo 12’de görüldüğü üzere katılımcıların eğitim durumları arasında anlamlı farklılıklar vardır(p<0.05). İlköğretim mezunları ile üniversite mezunları arasında ve yüksek lisans/doktora mezunları arasında, lise mezunları ile üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Eğitim seviyesi arttıkça çocuk koruma ve bakımı tutumları artmaktadır. H_1 Hipotezi kabul edilmiştir.

Farklı gelir grubundaki katılımcıların çocuk koruma ve bakımı tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) hesaplanmış ve sonuçlar Tablo13’de gösterilmiştir.

Tablo 13: Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Gelirlerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Başlığı	Gelir	
	F	P
Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumu	6,106	,000

*p<0.05

Tablo 13’de görüldüğü üzere gelir durumları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür (p<0.05). Tablo 14’de karşılaştırmalar verilmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Gelir Durumlarına Göre Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

(I) gelir	(J) gelir	Ortalama Fark (I-J)	SE	P
Dargelirli	Ortanınaltıgelirli	,10741	,11511	,882
	Ortagelirli	,33210*	,09160	,011
	Ortanınüstügelirli	,34074*	,10626	,023
	Varlıklı	,54074*	,10751	,014
ortanınaltıgelirli	Dargelirli	-,10741	,11511	,882
	Ortagelirli	,22469	,08610	,100
	Ortanınüstügelirli	,23333	,10156	,169
	Varlıklı	,43333*	,10286	,040
Ortagelirli	Dargelirli	-,33210*	,09160	,011
	Ortanınaltıgelirli	-,22469	,08610	,100
	Ortanınüstügelirli	,00864	,07385	1,000
	Varlıklı	,20864	,07564	,341
ortanınüstügelirli	Dargelirli	-,34074*	,10626	,023
	Ortanınaltıgelirli	-,23333	,10156	,169
	Ortagelirli	-,00864	,07385	1,000
	Varlıklı	,20000	,09286	,359
Varlıklı	Dargelirli	-,54074*	,10751	,014
	Ortanınaltıgelirli	-,43333*	,10286	,040
	Ortagelirli	-,20864	,07564	,341
	Ortanınüstügelirli	-,20000	,09286	,359

*p<0.05

Tablo 14'de görüldüğü üzere katılımcıların gelir durumları arasında anlamlı farklılıklar vardır(p<0.05). Dar gelirliler ile orta gelirliler, ortanın üstü gelirliler ve varlıklı olanlar arasında ve ortanın altı gelirlilerle varlıklılar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Gelir arttıkça çocuk koruma ve bakımı tutumları artmaktadır. H_3 Hipotezi kabul edilmiştir.

Farklı sosyo-ekonomik çevrede yaşama ile katılımcıların çocuk koruma ve bakımı tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo 15: Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Farklı Sosyo-Ekonomik Çevrede Yaşamaya Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Başlığı	Sosyo-Ekonomik Çevre	
	F	P
Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumu	12,002	,000

* p<0.05

Tablo 15’de görüldüğü katılımcıların yaşadıkları sosyo-ekonomik çevre ile anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür($p<0.05$). Tablo 16’da karşılaştırmalar verilmiştir.

Tablo 16: Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Farklı Sosyo-Ekonomik Çevrede Yaşamaya Göre Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

(I) okulçevresisosoeko	(J) okulçevresisosoeko	Ortalama Fark (I-J)	SE	P
Altdüzey	Ortadüzey	,31082*	,07760	,001
	Üstdüzey	,41254*	,12097	,009
Ortadüzey	Altdüzey	-,31082*	,07760	,001
	Üstdüzey	,10172	,10252	,599
Üstdüzey	Altdüzey	-,41254*	,12097	,009
	Ortadüzey	-,10172	,10252	,599

* $p<0.05$

Tablo 16’da görüldüğü üzere katılımcıların yaşadıkları sosyo-ekonomik çevreleri arasında anlamlı farklılıklar vardır($p<0.05$). Yaşadığı sosyo-ekonomik çevreyi alt düzey görenler ile orta düzey ve üst düzey görenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. H_4 Hipotezi kabul edilmiştir.

Yaş ile katılımcıların çocuk koruma ve bakımı tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17: Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Yaşlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Başlığı	Yaş	
	F	P
Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumu	7.221	,001

* $p<0.05$

Tablo 17’de görüldüğü katılımcıların yaşları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür($p<0.05$). Tablo 18’de karşılaştırmalar verilmiştir.

Tablo 18. Katılımcıların Çocuk Koruma ve Bakımı Tutumlarının Farklı Yaş Gruplarına Göre Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

(I) yaş	(J) yaş	Ortalama Fark (I-J)	SE	P
18-30	31-40	,11534	,07755	,306
	41-50	,38286*	,07334	,000
31-40	18-30	-,11534	,07755	,306
	41-50	,26751*	,04432	,000
41-50	18-30	-,38286*	,07334	,000
	31-40	-,26751*	,04432	,000

*p<0.05

Tablo 18’de görüldüğü üzere katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar vardır(p<0.05). Yaşları 18-30 yaş arasında olanlar ile 41-50 yaş arasında olanlar arasında ve 31-40 yaş arasında olanlar ile 41-50 yaş arasında olanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. H_6 Hipotezi kabul edilmiştir.

Yapılan analizler neticesinde H_2 Hipotezi, H_5 Hipotezi ve H_7 Hipotezi reddedilmiştir. Değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Sonuç

Çocuk gelişim sürecinde çocuğun korunması ve bakımının yapılması çok önemlidir. Özellikle günümüzde gelişen teknoloji ve yoğun iş ortamıyla birlikte hem aileler çocuğa gerekli vakti ayıramamakta hemde çocuklar vaktinin önemli kısmını teknolojik aletlerin başında geçirmektedirler. Çocukların bakım ve korunmasında aile başta olmak üzere yakın çevre ve ilgili devlet kurumlarının sorumlulukları vardır. Araştırmada özellikle çocuğun gelişim sürecinde daha fazla emek sarfeden annelerin çocuk koruma ve bakımı tutumları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda, annelerin çocuk koruma ve bakımı konusundaki tutumlarının genel olarak yüksek düzeyde olduğu ama çeşitli demografik değişkenlere bakıldığında farklılıklar gösterdiği ortaya konulmuştur. Eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çocuk koruma ve bakımı konusunda tutumlarının eğitim seviyesi düşük olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Eğitim seviyesi yüksek anneler daha bilinçli ve ne yapması gerektiğinin farkında olacağından eğitim seviyesinin yüksek olması bu konuda da önemini göstermektedir.

Gelir seviyeleri yüksek olan anneler ile daha düşük gelir sahibi anneler arasında da farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur. Ekonomik faktörler hayatın her alanında olduğu gibi bu konuda da önemini göstermiştir. Ekonomik sıkıntı yaşayan aileler geçim sıkıntısı telaşı ile çocuklarını ihmal edebilmektedirler. Belki de ebeveynlerin ikisinin de çalışması çocuklarına yeterince vakit ayıramamalarına neden olabilmektedir. Yaşanılan sosyo-

ekonomik çevre ile annelerin çocuk koruma ve bakımı tutumları arasında da farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum sosyo-ekonomik açıdan daha yüksek ortamda yaşadığını düşünen annelerin içerisinde bulunduğu yaşam koşulları ve çevresel etkenler bu konuda daha duyarlı olmalarını gerektirebilir.

Annelerin yaş grupları ile çocuk koruma ve bakım tutumları arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yaşları daha yüksek annelerin tecrübelerinden ve daha fazla sorumluluk hissetmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Yaş ilerledikçe sorumluluk duygusu artabilir.

Araştırmanın sadece bir okulda ve sadece 1.sınıf okuyan çocukların annesi üzerinde yapılması, sadece annelerin araştırmaya dahil edilmesi ve belirli bir bölgede yapılması araştırmanın kısıtları olarak söylenilebilir.

Bu sonuçlar çerçevesinde, araştırmanın daha değişik bölgelerde, daha geniş katılımlı yapılabileceği önerilmektedir. Aynı zamanda araştırma sadece anneler üzerinde değil anne-baba birlikte ele alınarak yapılabilir. Çocuk koruma ve bakımı konusunda ebeveynler dışında yakın akraba ve çevre üzerinde de araştırmalar yapıp onların etkinlikleri incelenebilir. Yine çocuk koruma ve bakımı hususunda devletin aldığı ve alması gereken tedbirler araştırma konusu yapılabilir.

Bu çalışma ile çocuk koruma ve bakımının önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Annelerin bu konudaki tutumları ölçülmeye çalışılarak literatüre katkı yapılmak istenmiştir.

KAYNAKÇA

- AÇSHB. (2020). Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *Sosyal Yardım Programları*. 20 Haziran 2020 tarihinde <https://www.ailevecalisma.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/> adresinden erişildi.
- Akandere, M. (2006). *Eğitici Okul Oyunları*. (Geliştirilmiş 2. Bs.), s.1-36, Ankara: Nobel.
- Altunışık, R, Coşkun, R., Bayraktar, S.ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. 6.Baskı. Sakarya: Sakarya.
- Ayan, S. (2011). *Suçlu kim? Türkiye’de Çocuk Suçluluğu* (2.Baskı). Ankara: Ütopya.
- Bakılcı, A. (2019). *Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çocuk Evleri Modelinin Tarihsel Süreci ve Mutlu Yuva Derneği Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadioğlu.

- Baysal, A. (1985). *Beslenme Sorunları, Toplum ve Hekim*, 37: 20-25. T.T.B. Yayın Organı.
- Bilici, K. S., Türkcan, E. K. (2015). Çocuklar İçin Mekan ve Ergonomi. 25 Haziran 2020 tarihinde <https://prezi.com/bq1j82yytvvb/cocuklar-icin-mekan-ve-ergonomi/>.adresinden erişildi.
- Boduroğlu, G. (2016). *Kurum Bakımından Ayrılan Bireylerin Yaşamın Düzenlenmesi ve Uyum Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar ve Sosyal Destek Kaynakları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, H. (2010). Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımına Yönelik Etkin ve Sistematik Bir Yaklaşım Modeli. *Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi*. 3(3),1-8.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1989). 22 Haziran 2020 tarihinde https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSözleşme.pdf.Adresinden erişildi.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). T.C. Resmi Gazete, sayı: 25876, 3 Temmuz 2005. 25 Haziran 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>. adresinden erişildi.
- Çocuk Sağlığı El Kitabı (1982). T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hıfzıssıhha Okulu Tıbbi Eğitim Teknolojisi Merkezi Projesi, Ankara.
- Çukur, D. (2011). Okulöncesi Çocukluk Döneminde Sağlıklı Gelişimi Destekleyici Dış Mekan Tasarımı. Süleyman Demirel Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, *Orman Fakültesi Dergisi*, 12, 70-76.
- Dervişoğlu, S. (2012). *Çocuk İstismarı ve İhmali Açısından Sokakta Çalışan Çocuklar ve Avrupa Birliği Uygulamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Defne Kaymakamlığı. (2020). 23 Haziran 2020 tarihinde <http://www.defne.gov.tr/cocuk-haklari-sozlesme-maddeleri>. adresinden erişildi.
- Erkman, F. (1991). "Çocukların Duygusal Ezimi", *Çocuk İstismarı ve İhmali*. Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara, 163-170.
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2020). Aşı Portalı. 20 Haziran 2020 tarihinde <https://asi.saglik.gov.tr/genel-bilgiler/27-a%C5%9F%C4%B1n%C4%B1nyararlar%C4%B1.html> adresinden erişildi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun Değeri, Türkiye'de Değerler ve Doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

- Karaaslan, A. (1995). Sağlık ve Hastalıkta Ailenin Önemi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 11, 95-96.
- Karakoç, F. (2017). *Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Karal, D. (2011). *Korkmadan Öğrenmek: Okul ve Okul Çevresi Güvenliği*. Ankara: Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kurumu.
- Karataş, K. (2007). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(2).
- Kır, M. (2015). *Sağlık Yöneticilerinin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koçoğlu, G., Polat, H. ve Özgür, S. (1990). Ailelerin Beslenme Olanakları ve Annelerin Çocuk Beslenmesi Konusundaki Bilgileri İle Çocukların Fiziksel Gelişimleri Arasındaki İlişkiler. *Beslenme ve Diyet Dergisi / J. Nutr. and Diet.*, 19,11-22.
- Kozcu, Ş. (1990). Çocuk İstismarı ve İhmali. Aile Yazıları 3., Birey Kişilik ve Toplum. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi: 5/3, s. 379-390, Ankara: Devran.
- Kunt, V. (2003). *Suç ve Çocuk*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Lynch, M. (1991). *Çocuk İstismarı ve İhmali*. Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara, 37-44.
- Öztürk, M. (2011). *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı*. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi İçinde (s.14-29). Çocuk İhmali ve İstismarı. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Polat, Ö. (2010). *Aktif Öğrenme*. (Rengin Zembat, Ed.), *Okul Öncesinde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Sağır, M. (2013). *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri: Kayseri İli Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Sağlık Bakanlığı. (2020). *Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi Başkanlığı*. 15 Haziran tarihinde <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cocukergen-anasayfa> adresinden elde edilmiştir.

- Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983). 20 Haziran 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf> adresinden elde edilmiştir.
- Soylu, Z. V. (2019). *Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları ve 2000 Sonrası Uygulanan Yeni Modeller*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Şenocak, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 51, 177-228.
- Tezel, Ş. F., Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?”, *Aile ve Toplum Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(12), 7-12.
- Tuncer, B., Erdoğan, T. (2018). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 515-527.
- Wilde, J. (1995). *Anger Management in Schools Alternative to Student Violence*. Basel: Technomic Publishing Co., Inc.
- Yavuzer, H. (1999). *Bilişsel Gelişim Teorileri*. Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Çocuk Ruh Sağlığı* (21. Baskı). İstanbul: Özgür.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Zeytinoğlu, S. (1991). *Çocuk İstismarı ve İhmali. Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi içinde (s.147-162)*. Sağlık, Sosyal Hizmet, Hukuk ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İhmali Sorunu İle İlgili Görüşleri. Ankara: Gözde Repro Ofset.